

Centraal Planbureau

CPB Achtergronddocument | 26 april 2015

Marginale druk en participatie-belasting per huishoudtype in 2015

*Behoort bij CPB Boek 16
'Kansrijk arbeidsmarktbeleid'*

Arjen Quist

Marginale druk en participatie- belasting per huishoudtype in 2015

CPB Achtergronddocument
April 2015

Arjen Quist

1 Inleiding

Dit achtergronddocument bevat een toelichting en aanvulling op het hoofdstuk 'Fiscaal beleid en de uitruil tussen arbeidsparticipatie en gelijkheid' uit Kansrijk Arbeidsmarktbeleid (CPB, 2015). De opbouw van dit document is als volgt. Sectie 2 bevat de definitie en de berekening van de marginale druk en bevat daarnaast een korte beschrijving van de gebruikte data. In aanvulling op de marginale druk figuren in Kansrijk Arbeidsmarktbeleid, wordt in deze sectie de marginale druk voor acht subcategorieën gepresenteerd: alleenstaanden, alleenverdieners, meestverdieners en minstverdieners, en dan voor iedere groep met en zonder kinderen. Daarnaast wordt voor de afzonderlijke categorieën ook de decompositie naar regelingen weergegeven. Sectie 2 eindigt met een internationale vergelijking van de marginale druk, waarin ook de verschillen met de berekeningswijze van de OESO worden toegelicht. Uit Sectie 2 blijkt dat de marginale druk van alleenstaanden en alleenverdieners (zowel met als zonder kinderen) relatief hoog is in vergelijking met andere huishoudtypen, met name aan de onderkant van de inkomensverdeling. Verder blijkt uit de internationale vergelijking dat de marginale druk van alleenstaanden zonder kinderen en alleenverdieners (met en zonder kinderen) relatief hoog is ten opzichte van de andere landen. Sectie 3 bevat dezelfde elementen als Sectie 2, maar dan voor de participatiebelasting. Het verlies van (aanvullende) bijstand zorgt voor een relatief hoge participatiebelasting bij alleenstaanden en alleenverdieners (met en zonder kinderen). Doordat de bijstand internationaal gezien relatief hoog is ten opzichte van het netto loon, is de participatiebelasting in Nederland internationaal gezien relatief hoog.

2 Marginale druk

2.1 Definitie en berekening marginale druk

De marginale druk geeft weer hoeveel procent van een brutoloonstijging *niet* resulteert in een hoger nominaal beschikbaar huishoudinkomen (NBI), door belastingen en premies, maar ook door de afbouw van kortingen en toeslagen. Het complement van de marginale druk is wat iemand netto overhoudt van de brutoloonstijging. De marginale druk is relevant voor de keuze voor het aantal uren of dagen per week dat gewerkt wordt.

Voor de berekening van de marginale druk wordt in dit onderzoek een fictieve brutoloonstijging van 3% toegekend aan een representatieve steekproef van werkenden. Hierbij wordt verondersteld dat de loonstijging afkomstig is van een hoger uurloon. Deze loonstijging werkt door op de belastingen, kortingen en toeslagen die afhankelijk zijn van het (huishoud)inkomen¹. Deze doorwerking hangt naast het inkomen ook af van de aanwezigheid van een (werkende) partner en/of kinderen, de woonsituatie en het vermogen. Dit resulteert in een procentuele stijging van het nominaal beschikbaar inkomen, waarmee vervolgens de marginale druk bepaald wordt. In formulevorm ziet de berekening van de marginale druk er als volgt uit:

$$\text{Marginale druk}_h = 1 - \left(\frac{\Delta NBI_h}{\Delta BL_h} \right)$$

waarbij ΔNBI_h het verschil is tussen het nominaal beschikbaar inkomen voor en na de brutoloonstijging van huishouden h . ΔBL_h geeft de onderliggende brutoloonstijging weer.

De definitie van het nominaal beschikbaar inkomen bepaalt welke regelingen meegenomen worden in de berekening van de marginale druk. Deze definitie sluit vrijwel volledig aan bij de berekening van de koopkracht in bijvoorbeeld het CEP en de MEV. Het enigste verschil is dat kosten voor kinderopvang en de kinderopvangtoeslag niet meegenomen worden. Analoog aan de studie van Gielen e.a. (2009) worden zowel de kosten van kinderopvang als de kinderopvangtoeslag niet meegenomen in berekening van de marginale druk. Binnen het gebruikte model is niet direct te bepalen hoeveel extra uren kinderopvang worden gebruikt na de brutoloonstijging.

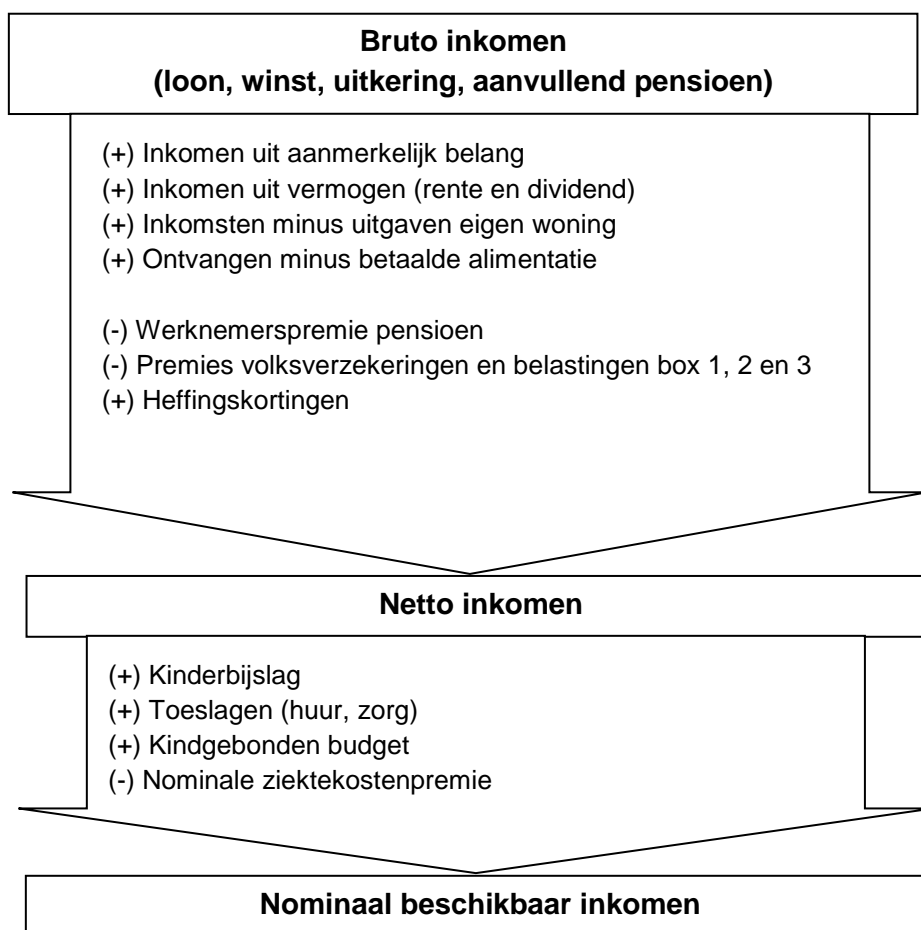
Figuur 2.1 bevat het traject van bruto inkomen naar netto inkomen en nominaal beschikbaar inkomen en geeft daarmee weer welke componenten meegenomen worden in de berekening van de marginale druk. Sociale lasten voor werkgevers worden in de marginale druk niet meegenomen.

¹ Bij het toekennen van een fictieve brutoloonstijging aan een persoon met een fiscale partner, wordt verondersteld dat het inkomen van de partner niet wijzigt.

Voor de berekeningen is het microsimulatiemodel MIMOSI gebruikt, zie Romijn e.a. (2008). De representatieve steekproef van werkenden waarop MIMOSI berekeningen uitvoert, is afkomstig uit het Inkomenspanelonderzoek (IPO) 2010. Dit bestand is samengesteld door het CBS op basis van een aantal administraties, met name van de belastingdienst. Het IPO 2010 bevat gegevens voor ruim 95.000 huishoudens met in totaal ruim 270.000 personen. Het oorspronkelijke microbestand wordt jaarlijks herwogen om ervoor te zorgen dat het bestand ook in latere jaren een goede afspiegeling blijft van de samenstelling van de bevolking. Er wordt onder meer herwogen naar leeftijd en geslacht, huishoudtypen en aantal werknemers in de sectoren markt, zorg en overheid.

Uit het microdatabestand zijn huishoudens geselecteerd waarvan minstens één van de leden tussen de 15 en 64 jaar oud is en alleen looninkomen heeft in de sector markt, zorg en/of overheid. Zelfstandigen, uitkeringsgerechtigden en mensen met meerdere inkomensbronnen binnen één jaar blijven buiten beschouwing. Werknemers met een uitzonderlijk laag of hoog jaarloon zijn eveneens weggelaten. De ondergrens voor het jaarloon verschilt naar huishoudtype: 70% van het wettelijk minimumloon (WML) bij alleenstaanden, 90% WML bij alleenstaande ouders, 100% WML bij alleenverdieners en meestverdienende partners en 1000 euro bruto voor minstverdienende partners. De bovengrens is voor elk van de categorieën 120.000 euro.

Figuur 2.1 Schematisch overzicht van het traject bruto, netto en nominaal beschikbaar inkomen

2.2 Marginale druk 2015

Figuur 2.2 geeft voor verschillende niveaus van het persoonlijk bruto inkomen de gemiddelde marginale druk (linker as) en het aandeel werkenden dat met die marginale druk te maken heeft (rechter as). De gemiddelde marginale druk is bepaald per inkomensklasse van 1000 euro. De drie horizontale stippellijnen geven de hoogte van de schijftarieven van de loon- en inkomstenbelasting weer. Door inkomensafhankelijke regelingen wijkt de marginale druk af van de schijftarieven. Figuur 2.3 illustreert dit met behulp van een decompositie, waarbij de volgende componenten worden onderscheiden:

1. LB/IB: de loon- en inkomstenbelasting, exclusief het effect van de heffingskortingen.
2. AHK: de algemene heffingskorting.
3. ZTS: de zorgtoeslag en de (tegemoetkoming) buitengewone uitgaven.
4. HTS: de huurtoeslag.
5. KGB: het kindgebonden budget.
6. AK/ICK: de arbeidskorting en de inkomensafhankelijke combinatiekorting.
7. PENSIOEN: het werknemersdeel van de pensioen- en VUT-premies.

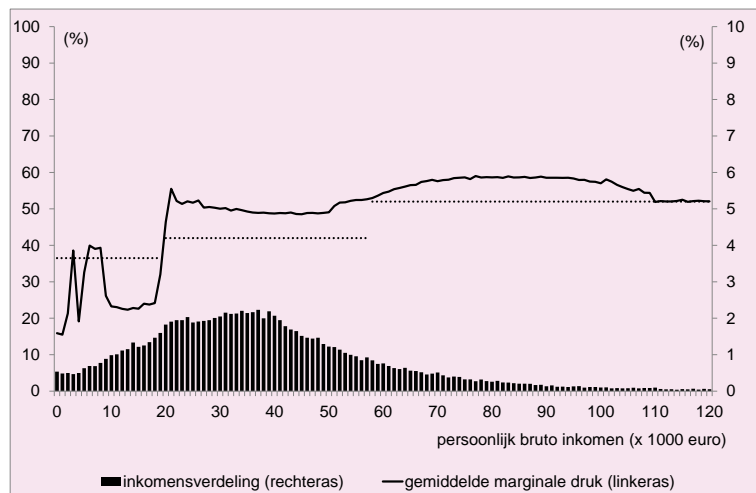
De marginale druk in de eerste schijf ligt vrijwel altijd lager dan het eerste schijftarief (36,5%). Dit komt door de arbeidskorting, de inkomensafhankelijke combinatiekorting en de algemene heffingskorting. De relatief lage marginale druk voor inkomens tot en met 3000 euro komt door de algemene heffingskorting. De minstverdienende partner kan de 'eigen' algemene heffingskorting niet volledig verzilveren tegen het partnerinkomen wanneer hij of zij niet werkt, dan wel weinig verdient. Hierdoor daalt de marginale druk als de minstverdienende partner (meer) gaat werken en dan wel de gehele algemene heffingskorting kan verzilveren². De inkomensafhankelijke combinatiekorting verlaagt de marginale druk vanaf de grens waarop het recht op deze korting ontstaat (ongeveer 25% van het wettelijk minimumloon (WML)). De steile opbouw van de arbeidskorting (met 19,68%) vanaf een arbeidsinkomen van ongeveer 50% van het WML verlaagt de marginale druk tot het bereiken van de maximale arbeidskorting van 2220 euro bij een arbeidsinkomen van ongeveer 100% van het WML.

Voor personen met een inkomen in de tweede, derde en vierde schijf ligt de gemiddelde marginale druk hoger dan de bijbehorende schijftarieven. In elk van de schijven komt dit gedeeltelijk door de pensioen- en VUT premies (tot de maximumpremiegrens in de vierde schijf). In de tweede schijf komt daar de afbouw van de zorgtoeslag, de huurtoeslag en de algemene heffingskorting en de afbouw van het kindgebonden budget bovenop. In de derde schijf speelt ook de afbouw van de arbeidskorting (vanaf een arbeidsinkomen van 49.770 euro) een rol. In de vierde schijf zorgt de verdere afbouw van de arbeidskorting voor een hogere marginale druk dan het vierde schijftarief (52%). De marginale druk voor inkomens

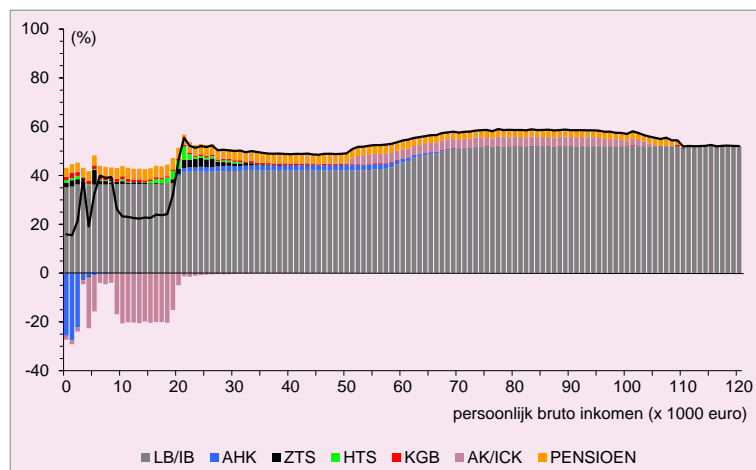
² Sinds 2009 wordt de verzilvering van de algemene heffingskorting tegen partnerinkomen jaarlijks met 6,67% afgebouwd. De afbouw in 2015 is derhalve 46,67%. Dat betekent voor 2015 dat 53,33% van de algemene heffingskorting tegen partnerinkomen verzilverd kan worden. Het verder beperken van de overdraagbaarheid van de algemene heffingskorting zal de marginale druk voor toetredende partners de komende jaren steeds verder verlagen.

boven de 100.000 euro is lager dan voor inkomens die hier net onder vallen. Dit komt door het einde van de afbouw van de arbeidskorting en het aftoppen van de pensioenpremies.

Figuur 2.2 Marginale druk en verdeling werknemers naar persoonlijk bruto inkomen, 2015

Figuur 2.3 Decompositie gemiddelde marginale druk naar regeling, 2015

Tussen verschillende huishoudtypen bestaan aanzienlijke verschillen in marginale druk, zie figuur 2.4. Figuur 2.5 bevat voor elk van de huishoudtypen een decompositie naar de onderliggende regelingen.

In de bovenste twee grafieken van figuur 2.4 en figuur 2.5 wordt de marginale druk van alleenstaanden met en zonder kinderen gepresenteerd. Als ondergrens voor het bruto inkomen wordt in deze figuren respectievelijk 90% en 70% van het WML gehanteerd. Voor personen met een inkomen tot ongeveer 20.000 euro ligt de marginale druk rond de 40%. Voor personen met inkomens net boven deze grens, vervalt het drukverlagende effect van de opbouw van de arbeidskorting en stijgt de marginale druk tot 80%. Dit komt met name door de steile afbouw van de zorg- en huurtoeslag, en voor alleenstaande ouders komt hier nog de afbouw van het kindgebonden budget bovenop. Met name de afbouw van de huurtoeslag

zorgt voor een piek in de marginale druk van alleenstaanden zonder kinderen met een inkomen van ongeveer 20.000 euro. Deze piek is afkomstig van het volledig vervallen van de huurtoeslag van eenpersoonshuishoudens die door de brutoloonstijging net boven de doelgroepgrens³ uitkomen. De alleenstaande ouderkop op het kindgebonden budget zorgt ervoor dat het effect van de afbouw van het kindgebonden budget relatief groot is en over een lang inkomenstraject zichtbaar is. Het gewogen gemiddelde van de marginale druk over de gepresenteerde bruto inkomens is 52% voor alleenstaanden, en 59% voor alleenstaande ouders.

De figuren voor alleenverdieners met en zonder kinderen lijken sterk op de figuren van alleenstaanden met en zonder kinderen. Als ondergrens voor het bruto inkomen wordt in deze figuren 100% van het WML gehanteerd. De afbouw van zowel de zorgtoeslag als de huurtoeslag is bij alleenverdieners zonder kinderen over een langer inkomenstraject zichtbaar dan bij alleenstaanden zonder kinderen. Dit komt omdat de bedragen voor meerpersoonshuishoudens hoger liggen, zodat bij eenzelfde afbouwpercentage een langer inkomenstraject van toepassing is. De afbouw van het kindgebonden budget voor alleenverdieners met kinderen loopt over een korter traject dan bij alleenstaanden met kinderen, omdat alleenverdieners geen recht hebben op de alleenstaande ouderkop. Het gewogen gemiddelde van de marginale druk over de gepresenteerde bruto inkomens is 54% voor alleenverdieners zonder kinderen, en 58% voor alleenverdieners met kinderen.

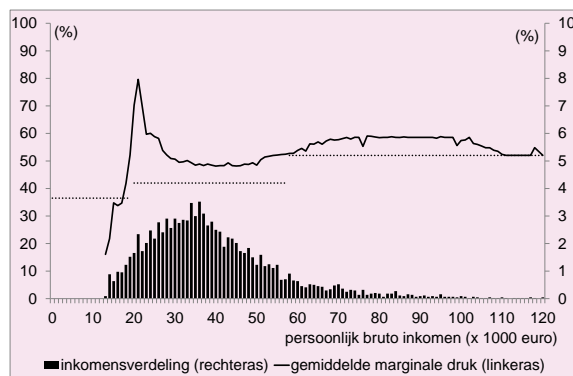
De figuren voor de meestverdienende partners met of zonder kinderen laten een vrij constante totale marginale druk zien over het gehele inkomenstraject. Ook in deze figuren wordt een ondergrens van het bruto inkomen van 100% van het WML gehanteerd. Door een te hoog huishoudinkomen hebben huishoudens bestaande uit tweeverdieners meestal geen recht op huur- en zorgtoeslag. Daarom is de afbouw van de zorg- en huurtoeslag nauwelijks relevant. Het gewogen gemiddelde van de marginale druk over de gepresenteerde bruto inkomens is 51% voor meestverdieners zonder kinderen, en 52% voor meestverdieners met kinderen.

De figuren voor minstverdieners met en zonder kinderen presenteren de marginale druk vanaf een bruto inkomen van 1000 euro, zij werken daar in deeltijd. Daardoor is voor deze groep de marginale druk aan de onderkant van de inkomensverdeling duidelijk zichtbaar. De opbouw van de arbeidskorting zorgt voor een substantiële drukverlaging op het bijbehorende inkomenstraject. Daarnaast laten beide figuren zien dat de verzilvering van de algemene heffingskorting bij toetreding voor de eerste 3000 euro tot een forse verlaging van de marginale druk leidt. Voor minstverdieners met kinderen zorgt ook de opbouw van de inkomensafhankelijke combinatiekorting voor een lagere marginale druk. Het gewogen gemiddelde van de marginale druk over de gepresenteerde bruto inkomens is 42% voor minstverdieners zonder kinderen, en 36% voor minstverdieners met kinderen.

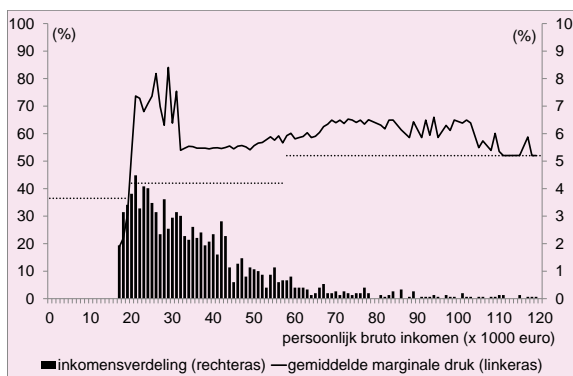
³ De doelgroepgrens is het inkomen waarboven het recht op huurtoeslag vervalt. Voor eenpersoonshuishoudens is deze grens in 2015 gelijk aan €21.950. Voor meerpersoonshuishoudens is de grens gelijk aan €29.800.

Figuur 2.4 Marginale druk en verdeling werknemers naar huishoudsituatie en inkomen, 2015

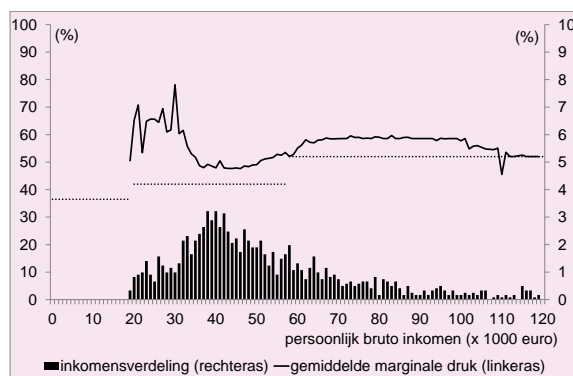
Alleenstaande zonder kinderen

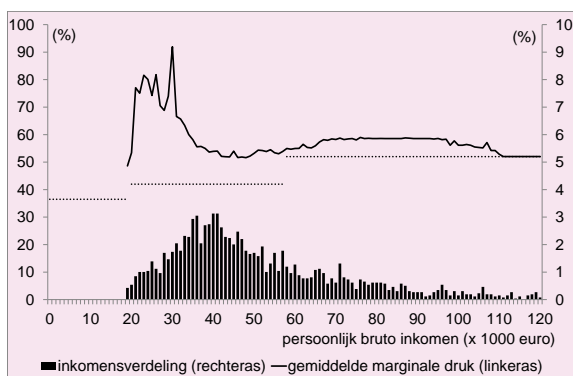
Alleenstaande met kinderen

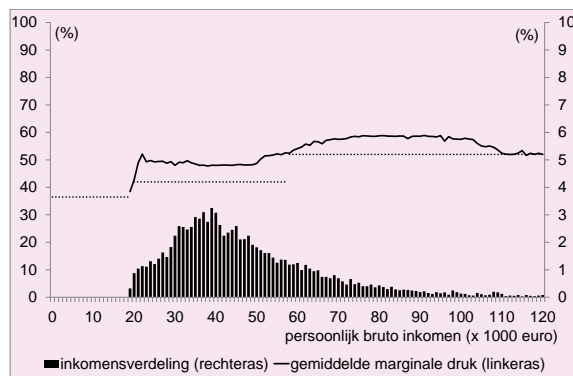
Alleenverdiener zonder kinderen

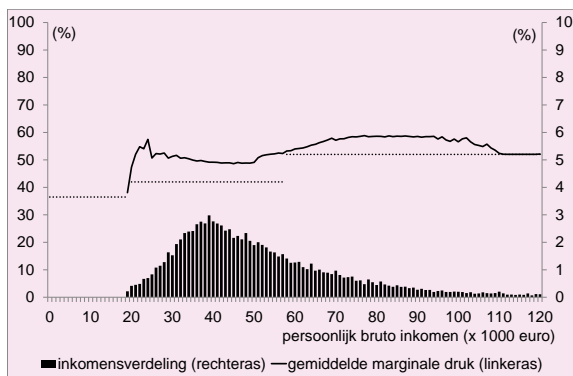
Alleenverdiener met kinderen

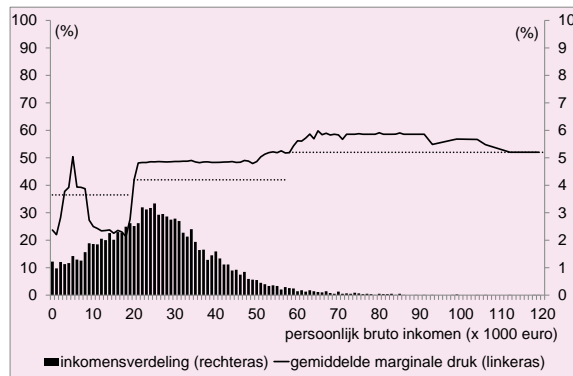
Meestverdiener zonder kinderen

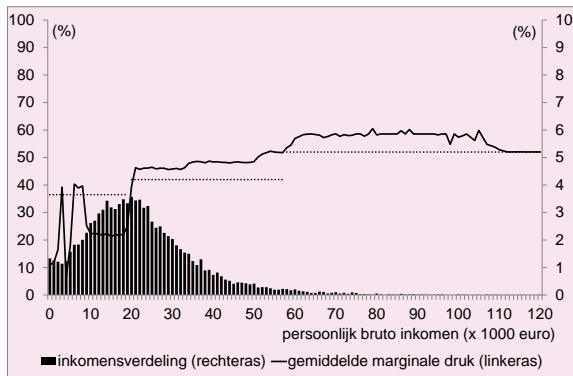
Meestverdiener met kinderen

Minstverdiener zonder kinderen

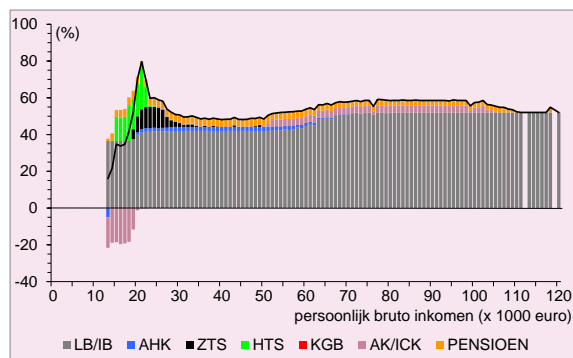

Minstverdiener met kinderen

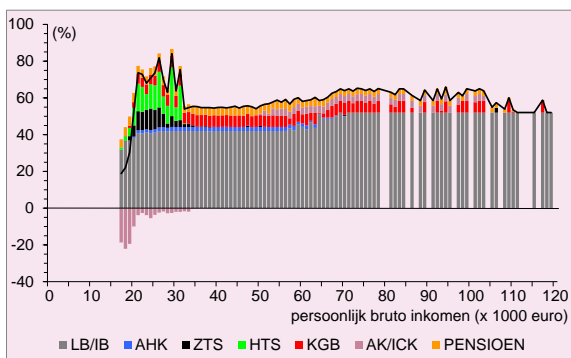

Figuur 2.5 Decompositie gemiddelde marginale druk naar regeling en huishoudsituatie, 2015

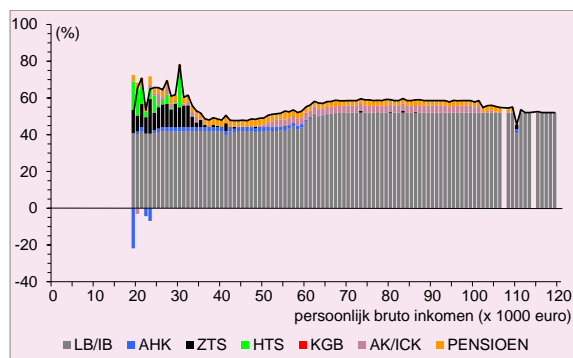
Alleenstaande zonder kinderen

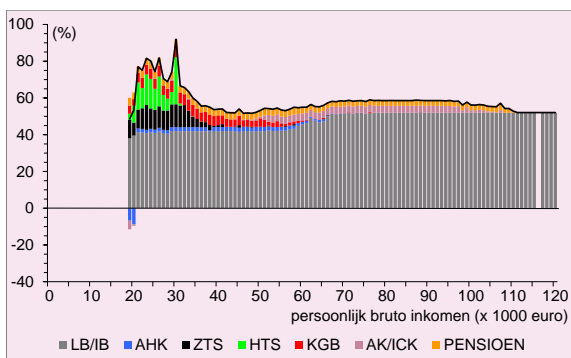
Alleenstaande met kinderen

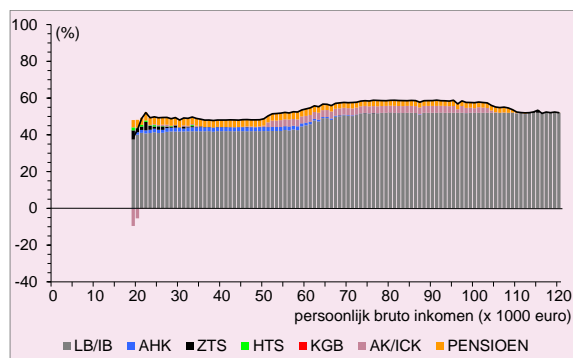
Alleenverdiener zonder kinderen

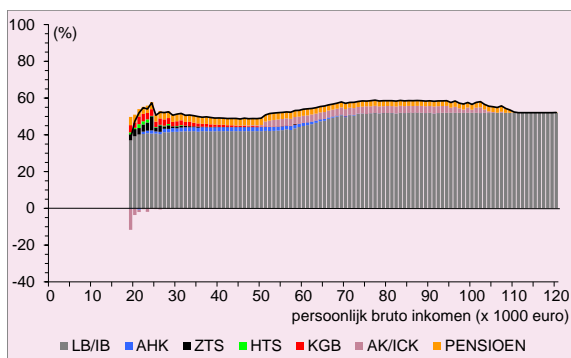
Alleenverdiener met kinderen

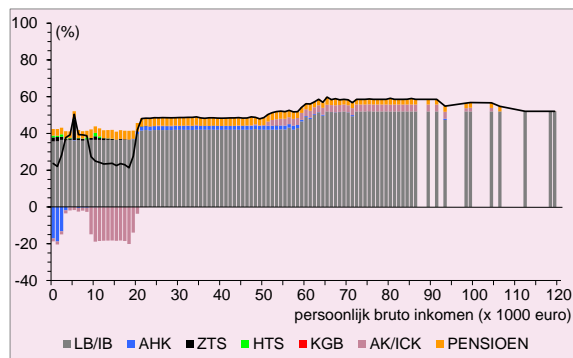
Meestverdiener zonder kinderen

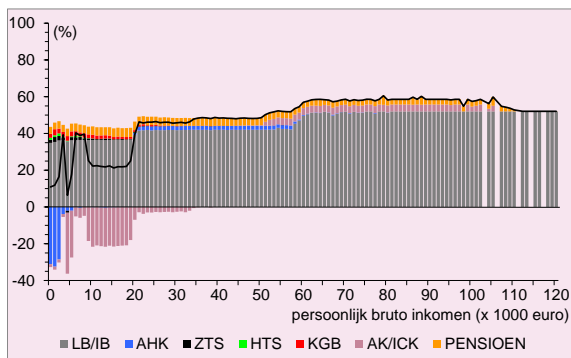
Meestverdiener met kinderen

Minstverdiener zonder kinderen

Minstverdiener met kinderen

2.3 Internationale vergelijking marginale druk

Tabel 2.1 bevat de marginale druk in 2012⁴ voor een representatief persoon van de hierboven gepresenteerde huishoudtypen voor acht landen, waaronder Nederland, berekend door de OESO (2014). Daarnaast bevat de tabel het gemiddelde van deze representatieve personen voor de OESO en de eurozone. Merk op dat de brutoloonstijging die de OESO hanteert fors groter is dan de brutoloonstijging van 3% die in de rest van dit onderzoek gebruikt wordt. Alleenstaanden zonder kinderen, alleenverdieners en meestverdieners gaan van 67% van het AW (*Average Worker wage*, gemiddelde loon) naar 100% AW, terwijl alleenstaande ouders en minstverdienende partners van 33% AW naar 67% AW gaan. De OESO berekent de marginale druk voor één specifiek individu, met één specifiek inkomen. De gemiddelde marginale druk over alle gepresenteerde inkomens per huishoudtype kan hier niet direct mee vergeleken worden.

De marginale druk van alleenstaanden zonder kinderen, meestverdieners met of zonder kinderen en minstverdieners zonder kinderen ligt ongeveer 10%-punt hoger dan het gemiddelde voor de OESO en de eurozone. Alleenverdieners hebben een aanzienlijk hogere marginale druk in Nederland dan in andere landen, vooral alleenverdieners met kinderen. Deze hoge marginale druk voor alleenverdieners met kinderen met een bruto inkomen van 30.000 euro (67% AW) is ook zichtbaar in figuur 2.4 en wordt met name veroorzaakt door de afbouw van de huur- en zorgtoeslag.

De marginale druk voor alleenstaande ouders is gemiddeld ongeveer 10%-punt lager dan in andere landen. Recente beleidswijzigingen tussen 2012 en 2015 zorgen er wel voor dat de berekende marginale druk lastig te vergelijken is met de OESO cijfers. Ten opzichte van 2012 hebben met name de verhoging van het eerste schijftarief (van 33,1% naar 36,5%) en de steilere afbouw van de zorgtoeslag (van 5,44% naar 13,40%) voor een toename van de marginale druk gezorgd voor personen met inkomens in de eerste en tweede schijf. Het gewogen gemiddelde van de marginale druk voor alleenstaande ouders is tussen 2012 en 2015 met ongeveer 6% gestegen.

Naast bovenstaande beleidswijzigingen tussen 2012 en 2015 zijn er bovendien een aantal belangrijke verschillen tussen de berekeningswijze van de marginale druk. Zo wordt in de berekening van de marginale druk voor gezinnen met kinderen door de OESO uitgegaan van 2 kinderen die 4 en 6 jaar oud zijn, terwijl er in MIMOSI met de daadwerkelijke aantallen en leeftijden gerekend wordt. Daarnaast gaat de OESO in de berekening altijd uit van een huurder die 20% van het jaarinkomen uitgeeft aan huur. In MIMOSI is de daadwerkelijke huur bekend, die ook de hoogte van de huurtoeslag bepaald. Verder houdt de OESO geen rekening met vermogen bij de toekenning van toeslagen, terwijl dat in MIMOSI wel het geval is. Tot slot is ook de eerder genoemde omvang van de brutoloonstijging van invloed op de berekende marginale druk.

⁴ Ten tijde van het schrijven was 2012 het meest recente jaar waarvoor de gegevens beschikbaar waren. Inmiddels zijn de cijfers voor 2013 ook beschikbaar.

Tabel 2.1 Marginale druk 2012 in procenten (op x% van het gemiddelde loon)

Country	Alleenstaand geen kinderen (67 > 100% AW (a))	Alleenstaand 2 kinderen (33 > 67% AW)	Eenverdiener geen kinderen (67 > 100% AW)	Eenverdiener 2 kinderen (67 > 100% AW)	Meestverdiener geen kinderen (67 > 100% AW)	Meestverdiener 2 kinderen (67 > 100% AW)	Minstverdiener geen kinderen (33 > 67% AW)	Minstverdiener 2 kinderen (33 > 67% AW)
Nederland	49	36	54	81	48	48	44	36
Frankrijk	32	58	39	48	32	32	37	28
Duitsland	50	86	45	49	48	48	46	46
Noorwegen	37	49	37	37	37	37	33	33
Spanje	32	19	32	32	32	32	30	24
Zweden	30	49	30	36	30	30	29	29
Engeland	32	80	32	81	32	32	32	32
VS	29	70	26	45	27	27	27	27
OESO	36	50	35	46	35	36	31	35
Eurozone	39	44	38	44	38	39	34	36

Bron: OESO, Tax-Benefit Models (december 2014). AW=Average Worker wage (gemiddelde loon): in 2012 gelijk aan 47.075 euro in Nederland. Kinderen zijn 4 en 6 jaar oud. Kinderopvangtoeslag en kosten kinderopvang worden (net als in figuur 1 en 2) niet meegenomen. De partner van de meest- en minstverdiener verdient 67% van het AW.

3 Participatiebelasting

3.1 Definitie en berekening participatiebelasting

De participatiebelasting geeft weer hoeveel procent van het bruto inkomen bij de overgang naar werk *niet* resulteert in een hoger NBI. De participatiebelasting hangt net als de marginale druk af van het (potentiële) persoonlijk bruto inkomen, de aanwezigheid van een (werkende) partner en/of kinderen, de woonsituatie en het vermogen. De participatiebelasting is relevant voor de keuze om al dan niet te werken.

De participatiebelasting wordt alleen berekend voor werkenden. Niet-werkenden zijn in de plaatjes dus niet meegenomen⁵. Voor deze groep zou dan een bruto loon voorspeld moeten worden⁶. Bij de berekening van de participatiebelasting worden dezelfde componenten onderscheiden als bij de marginale druk. Een belangrijk nieuw element ten opzichte van de marginale druk is de eventuele bijstand die een persoon verliest bij de overgang naar werk⁷.

Voor de berekening van de participatiebelasting wordt eerst bepaald wat het NBI van het huishouden is als iemand niet werkt. Het looninkomen wordt daarvoor gelijk aan nul gesteld. Vervolgens wordt aan de hand van het eventuele partnerinkomen bepaald of het huishouden onder de bijstandsnorm terecht komt en of er onvoldoende vermogen is. Als dit het geval is, wordt het (gezamenlijk) huishoudinkomen aangevuld met een bijstandsuitkering tot de

⁵ Partners van alleenverdieners zijn dus bijvoorbeeld niet in de figuren van de participatiebelasting opgenomen.

⁶ Zoals dat bijvoorbeeld door het IFS gedaan wordt, zie Adam e.a. (2010).

⁷ In de berekening wordt er vanuit gegaan dat iemand die niet werkt niet in aanmerking komt voor een WW- of arbeidsongeschiktheidsverzekering.

bijstandsnorm. In formulevorm ziet de berekening van de participatiebelasting er als volgt uit:

$$Participatiebelasting_h = 1 - \left(\frac{\Delta NBI_h}{\Delta BL_h} \right)$$

waarbij ΔNBI_h het verschil is tussen het nominaal beschikbaar inkomen wanneer de persoon werkt of niet en ΔBL_h het brutoloonverlies van huishouden h als de persoon niet werkt. Ten opzichte van de berekening van de marginale druk geven ΔNBI_h en ΔBL_h in bovenstaande formule niet de verandering als gevolg van een brutoloonstijging weer, maar de verandering als gevolg van de stap van niet werken naar werken.

3.2 Participatiebelasting 2015

Figuur 3.1 geeft voor verschillende niveaus van het persoonlijk bruto inkomen van werkenden de gemiddelde participatiebelasting (linker as) en het aandeel werkenden dat met die participatiebelasting te maken heeft (rechter as). De participatiebelasting is bepaald per inkomensklasse van 1000 euro. Figuur 3.2 bevat de decompositie naar regelingen. Merk op dat zowel figuur 3.1 als figuur 3.2 gemiddelden weergeeft over verschillende huishoudtypen, en over meest- en minstverdieners. Dit veroorzaakt het verloop van het verlies aan bijstand tussen een inkomen van 0 tot 30.000 euro (figuur 3.4 maakt dit in het vervolg van deze sectie duidelijk).

Voor de meeste mensen is de participatiebelasting lager dan de marginale druk; over de eerste verdiende euro's wordt minder belasting betaald dan over de laatste euro's. Dit komt deels door de oploop in de schijftarieven met een hoger inkomen, en ook door de heffingskortingen. De relatief lage participatiebelasting aan het begin van de inkomensverdeling wordt veroorzaakt door de verzilvering van de algemene heffingskorting tegen partnerinkomen, de arbeidskorting, de inkomensafhankelijke combinatiekorting en minstverdieners die geen recht hebben op bijstand. Met name bij lage en middeninkomens worden deze fiscale voordelen bij de overgang naar werk deels weer teniet gedaan door het verlies aan bijstand. Ten opzichte van de grafieken van de marginale druk, zijn de effecten van de heffingskortingen en op- en afbouwtrajecten uitgesmeerd over het inkomenstraject, omdat de stap nu niet marginaal is, maar de grotere stap van niet werken naar wel werken betreft.

Achter de gemiddelden gaan wederom grote verschillen schuil tussen huishoudtypen, en tussen meest- en minstverdieners. Daarom bevat de participatiebelasting voor elk van de eerder beschreven huishoudtypes. Figuur 3.4 bevat voor elk van de huishoudtypes de decompositie naar regelingen.

De figuren voor alleenstaanden zonder en met kinderen laten zien dat voor lage inkomens het verlies aan (aanvullende) bijstand voor het grootste deel bijdraagt aan een hogere participatiebelasting. Voor alleenstaanden met kinderen komt daar nog de afbouw van het

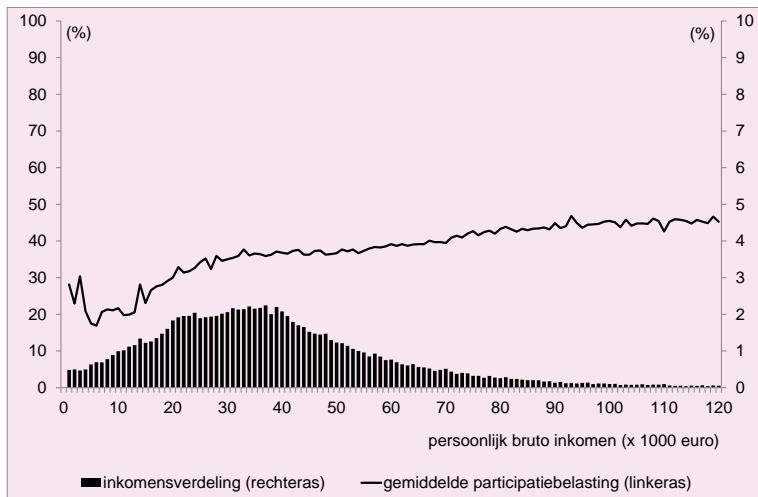
kindgebonden budget bovenop. Het gewogen gemiddelde van de participatiebelasting over de gepresenteerde inkomens is 49% voor alleenstaanden, en 53% voor alleenstaande ouders.

De figuren voor alleenverdieners met en zonder kinderen lijken opnieuw sterk op de figuren van alleenstaanden met en zonder kinderen. Het verlies aan (aanvullende) bijstand draagt ook hier voor het grootste deel bij aan een hogere participatiebelasting. Daarnaast verhoogt de steile afbouw van de zorgtoeslag de participatiebelasting met enkele procentpunten. Het gewogen gemiddelde van de participatiebelasting over de gepresenteerde inkomens is gelijk aan 40% voor alleenverdieners zonder kinderen, en 46% voor alleenverdieners met kinderen.

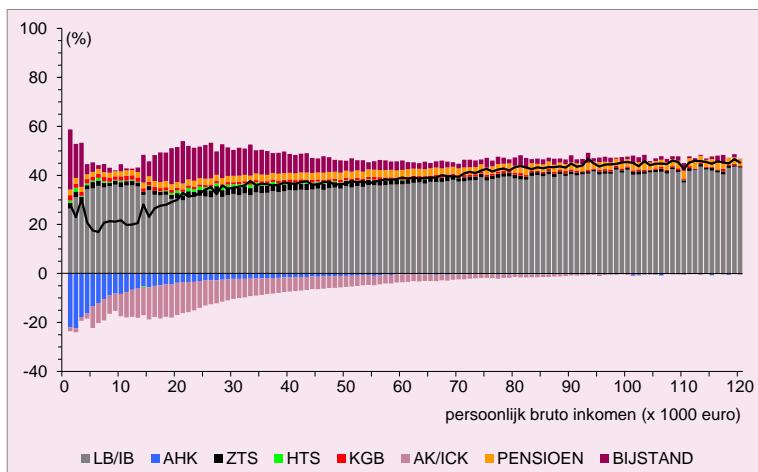
De figuren voor de meestverdienende partners met of zonder kinderen laten een vrij constante participatiebelasting zien over het gehele inkomenstraject. Het verlies aan (aanvullende) bijstand speelt hier in mindere mate een rol, omdat het huishoudinkomen vaak boven de bijstandsgrens uit blijft komen als één van de partners niet werkt. Het gewogen gemiddelde van de participatiebelasting over de gepresenteerde inkomens is gelijk aan 35% voor meestverdieners zonder kinderen, en 35% voor meestverdieners met kinderen.

Ook voor minstverdieners met en zonder kinderen is de participatiebelasting vrij constant. Aan het begin van het inkomenstraject vindt nog wel verlies van (aanvullende) bijstand plaats, maar ook hier geldt dat door een te hoog huishoudinkomen vaak geen recht op bijstand bestaat. Bij minstverdieners met kinderen is het punt waarop het recht op de inkomensafhankelijke combinatiekorting ontstaat duidelijk waarneembaar. Dit zorgt voor een verlaging van de participatiebelasting. De verzilvering van de algemene heffingskorting bij toetreding leidt tot een forse verlaging van de participatiebelasting voor inkomens tot 3000 euro. Het gewogen gemiddelde van de participatiebelasting over de gepresenteerde bruto inkomens is gelijk aan 30% voor minstverdieners zonder kinderen, en 21% voor minstverdieners met kinderen. De participatiebelasting voor minstverdieners is dus een stuk lager dan voor de andere groepen.

Figuur 3.1 Participatiebelasting en verdeling werknemers naar persoonlijk bruto inkomen, 2015

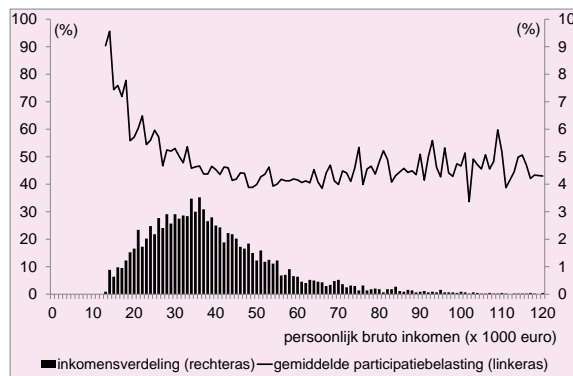

Figuur 3.2 Decompositie participatiebelasting naar regeling en huishoudsituatie, 2015

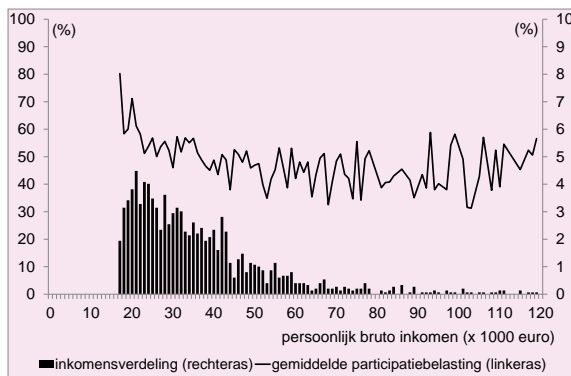

Figuur 3.3 Participatiebelasting en verdeling werknemers naar huishoudsituatie en inkomen, 2015

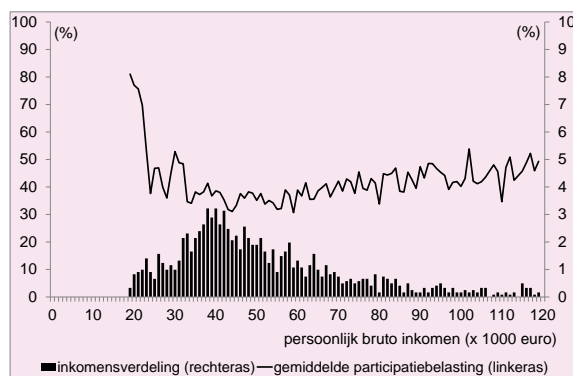
Alleenstaande zonder kinderen

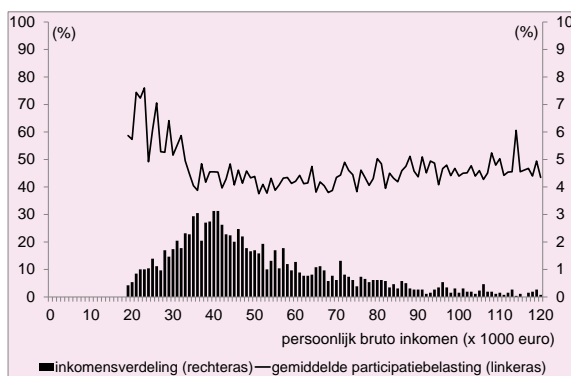
Alleenstaande met kinderen

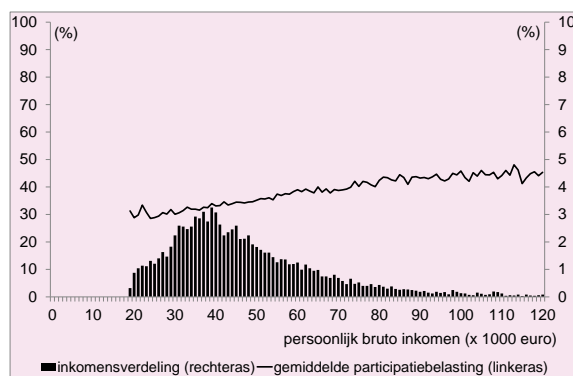
Alleenverdiener zonder kinderen

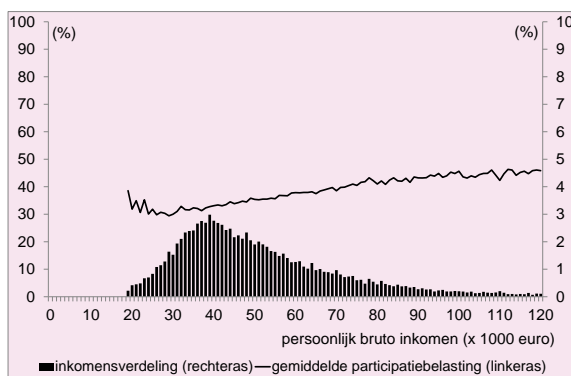
Alleenverdiener met kinderen

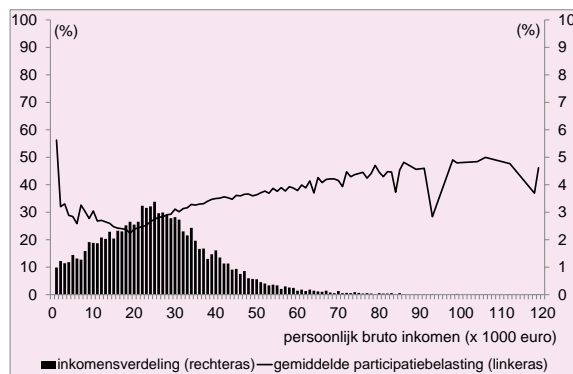
Meestverdiener zonder kinderen

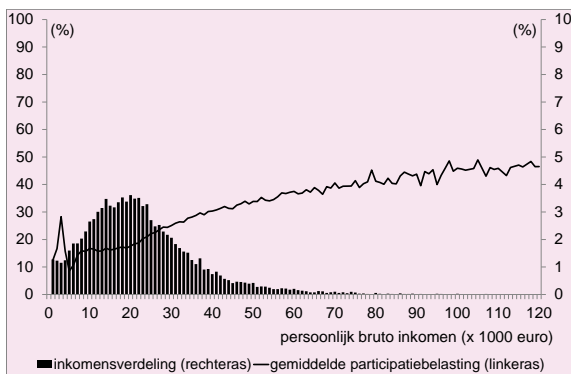
Meestverdiener met kinderen

Minstverdiener zonder kinderen

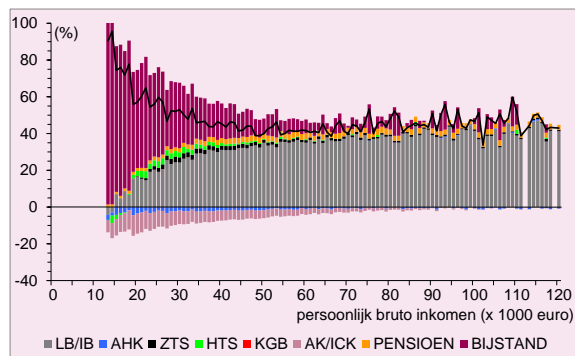

Minstverdiener met kinderen

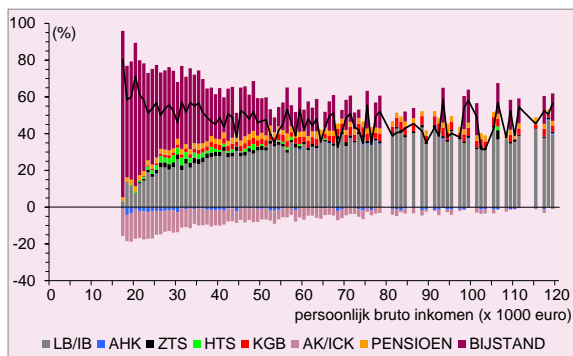

Figuur 3.4 Decompositie participatiebelasting naar regeling en huishoudsituatie, 2015

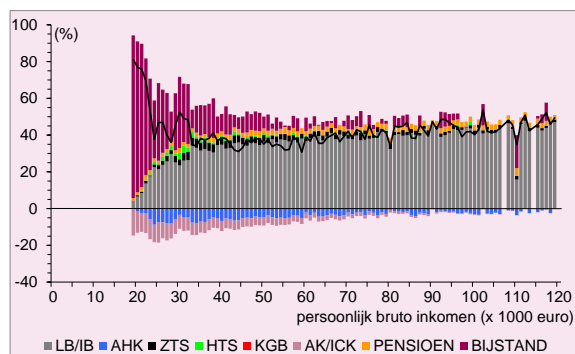
Alleenstaande zonder kinderen

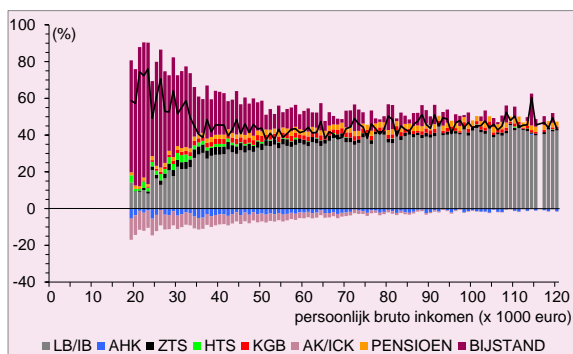
Alleenstaande met kinderen

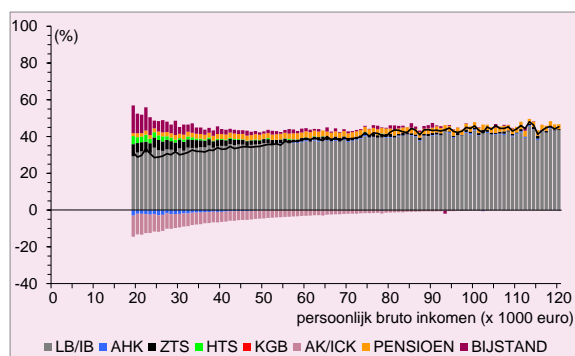
Alleenverdiener zonder kinderen

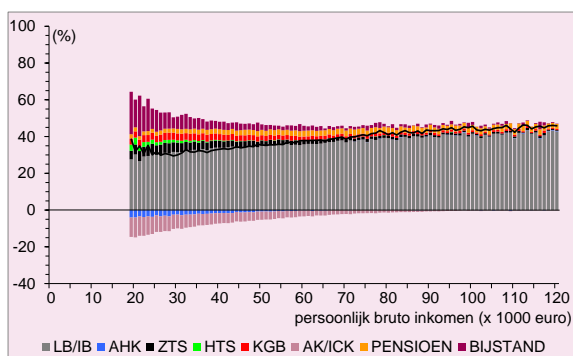
Alleenverdiener met kinderen

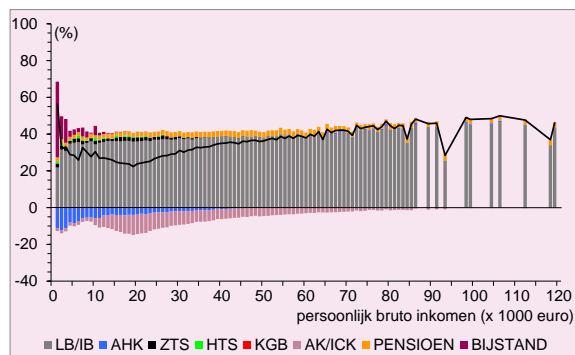
Meestverdiener zonder kinderen

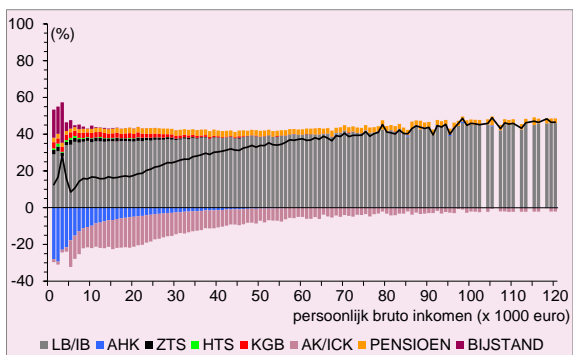
Meestverdiener met kinderen

Minstverdiener zonder kinderen

Minstverdiener met kinderen

3.3 Internationale vergelijking participatiebelasting

Tabel 3.1 bevat de participatiebelasting in 2012 voor een representatief persoon van elk van de huishoudtypes voor acht landen, waaronder Nederland. Daarnaast bevat de tabel het gemiddelde voor de OESO en de Eurozone. Ook deze data is afkomstig van het OECD Tax-Benefit model (OESO, 2014).

De participatiebelasting is in Nederland internationaal gezien relatief hoog. Dit komt voor een belangrijk deel door de bijstand die internationaal gezien relatief hoog is ten opzichte van het gemiddeld netto loon. Met name de participatiebelasting voor alleenstaanden zonder kinderen en alleenverdieners springt er internationaal gezien uit, deze is een stuk hoger dan in de andere landen. Het verlies aan (aanvullende) bijstand voor met name lage en middeninkomens zorgt voor deze groepen voor een hogere participatiebelasting. De participatiebelasting voor alleenstaande ouders, meestverdieners en minstverdieners met kinderen is daarentegen niet veel hoger dan gemiddeld in de OESO en de eurozone.

De OESO gaat er bij de berekening van de participatiebelasting vanuit dat het huishouden geen vermogen heeft en huurder is. In de berekeningen in figuur 3.3 en figuur 3.4 wordt daarentegen wel rekening gehouden met het vermogen en het onderscheid tussen huurders en woningeigenaren. Hierdoor is de participatiebelasting zoals berekend door de OESO over het algemeen hoger. Huishoudens verliezen dan altijd de bijstand en een deel van de huurtoeslag bij de overgang naar werk. Dit leidt met name bij de alleenstaanden en alleenverdieners tot een hogere participatiebelasting bij de OESO cijfers. Daarnaast zorgen de verschillen in berekeningswijze die in sectie 2.3 beschreven zijn ervoor dat de berekende participatiebelasting lastig te vergelijken is met de resultaten in tabel 3.1. Met name het feit dat de OESO geen rekening houdt met de vermogensgrens voor de bijstand, bemoeilijkt de vergelijking tussen de OESO cijfers en de cijfers uit de vorige paragraaf.

Tabel 3.1 Participatiebelasting 2012 in procenten (op x% van het gemiddelde loon)

Country	Alleenstaand geen kinderen (100% AW)	Alleenstaand 2 kinderen (67% AW)	Eenverdiener geen kinderen (100% AW)	Eenverdiener 2 kinderen (100% AW)	Meestverdiener geen kinderen (100% AW)	Meestverdiener 2 kinderen (100% AW)	Minstverdiener geen kinderen (50% AW)	Minstverdiener 2 kinderen (50% AW)
Nederland	71	61	78	82	41	41	34	37
Frankrijk	47	60	50	56	33	36	32	38
Duitsland	61	76	63	70	46	47	43	46
Noorwegen	56	74	66	77	32	32	27	27
Spanje	40	50	42	42	27	27	19	20
Zweden	57	58	64	69	25	27	20	24
Engeland	53	70	59	78	25	42	17	52
VS	28	38	27	42	27	33	26	39
OESO	48	56	53	59	30	36	26	35
Eurozone	50	54	54	57	32	35	26	30

Bron: OESO, Tax-Benefit Models (december 2014). AW=Average Worker wage: in 2012 gelijk aan 47.075 euro in Nederland. Kinderen zijn 4 en 6 jaar oud. Kinderopvangtoeslag en kosten kinderopvang worden niet meegenomen. De partner van de meest- en minstverdiener verdient 67% AW. Wanneer een persoon niet werkt komt hij of zij in aanmerking voor de bijstand, voor zover er onvoldoende partnerinkomen. Verder wordt aangenomen dat alle huishoudens huurder zijn en géén vermogen bezitten.

Literatuur

Adam, S., J. Browne, C. Heady, 2010, Taxation in the UK, in: Mirrlees, J., S. Adam, T. Besley, R. Blundell, S. Bond, R. Chote, M. Gammie, P. Johnson, G. Myles en J. Poterba, editors, *Dimensions of Tax Design: The Mirrlees Review*, Oxford University Press, Londen.

CPB, 2015, *Kansrijk arbeidsmarktbeleid*, CPB, Den Haag.

Gielen, M., J. Goes, M. Lever en R. van Opstal, 2009, Ontwikkeling en verdeling van de marginale druk in 2001-2011, CPB Document 195, Den Haag.

Jongen, E., H.-W. de Boer en P. Dekker, 2014, MICSIM – A behavioural microsimulation model for the analysis of tax-benefit reform in the Netherlands, CPB Achtergronddocument, Den Haag.

OESO, 2014, *Benefits and Wages*, versie december 2014, OESO, Parijs.

Romijn, G., J. Goes, P. Dekker, M. Gielen en F. van Es, 2008, MIMOSI: Microsimulatiemodel voor belastingen, sociale zekerheid, loonkosten en koopkracht, CPB Document 161, Den Haag.

Dit is een uitgave van:

Centraal Planbureau
Van Stolkweg 14
Postbus 80510 | 2508 GM Den Haag
T (070) 3383 380

info@cpb.nl | www.cpb.nl

April 2015